

LOVANGGRUPPEN:

Omläggning startar processer

Det som börjar med fokus på bättre ekonomi slutar ofta med ett ökat miljöengagemang och företagsutveckling

VAD HÄNDER PÅ GÅRDAR som lägger om till eko och vilka blir miljövinster i praktiken? Det var frågorna som Ekologiska Lantbrukarna bad Lovang Lantbrukskonsult AB att besvara i en rapport som föreningen beställde.

Lovanggruppen arbetar med lantbruksrådgivning och har under de senaste 20 åren varit involverat i många lantbruksföretag som lagt om till ekologisk produktion.

– Vi jobbar brett med rådgivning, både eko och konventionellt. Det är bra att vi inte är renodlade på en inriktning, säger företagets verksamhetsledare Ulrik Lovang.

I rådgivningen ser de också vilken roll ekostödet spelar för många lantbruksföretag som börjat fundera över alternativa utvecklingsvägar.

– Stödet lockar till utvärdering, att man som lantbrukare frågar sig: ska jag fortsätta, sluta eller fundera på alternativ?

Långsiktighet viktigt

När marknaden är tydlig med att det finns en efterfrågan så påverkar det lantbrukarnas intresse för att lägga om sin produktion. Men alla vet att det inte bara är marknaden som styr, och Ulrik Lovang är övertygad om att ekostödet skapar en nödvändig säkerhet vid omläggningen. Det ger en bättre planeringshorisont än marknaden skapar.

– Jag är för oförändrade ekostöd. Turbulens kring ändrade regler är ogynnsamt. Ekostöden ger stabilitet medan marknaden är kortsiktig. När lantbrukare ska göra stora satsningar så är det viktigt med långsiktighet.

Vilka är det som lägger om till eko idag?

– För 10 år sedan, när det konventionella spannmålspriset var 1 kr/kg var det gårdar som var för små för att kunna leva på sin växtodling som gick över till eko. Övergången innebär att de inte längre var tvungna att i lika hög grad arbeta vid sidan av lantbruket för att få ihop en acceptabel inkomst.

Ulrik Lovang ser i sitt rådgivningsföretag hur viktigt det är med långsiktiga beslut kring stöd och regler. Planeringshorisonten måste vara tillräckligt lång för att man ska våga ställa om produktionen.

– Idag är det främst gårdar som redan har ekologisk djurhållning som lägger om nyköpt eller nyarrenderad mark för att öka självförsörjningen på foder. Alternativt växtodlingsgårdar som gör en omläggning i samarbete med en djurgård för att få tillgång till stallgödsel och en köpare av avsaluprodukter.

Strid om mark

Det där med självförsörjningsgraden är dock inte helt okomplicerat, enligt Ulrik Lovang.

– Med ökat krav på självförsörjning har vissa ekologiska djurgårdar blivit tvungna att skaffa mer mark, vilket lokalt har påverkat priserna för arrenden och mark. Konventionella grannar kan tolka det som att de förlorar kampen om mark p g a ekostöden. Det skapar tyvärr en negativ stämning mellan ekologiska och konventionella producenter.

Enligt Ulrik är det i allmänhet

sällsynt att gårdar startar ekologisk djurproduktion om de inte redan har djur. Men det är vanligare i ekologisk produktion än i konventionell. Det tydligaste exemplet är ekologisk äggproduktion i Östergötland.

Nytändning

Företagsutveckling kan ske genom trimning eller utökning av befintlig produktionsgren eller uppstart av ny produktionsgren. Det är ett större steg i företagsutvecklingen om man startar en ny produktionsgren än att enbart öka sin produktion, vilket är den vanligare förändringen.

– En produktionsförändring ger alltid en nytändning och detta gäller inte minst vid en övergång till ekologisk produktion. Ser man till vilka som har utvecklat sina företag mest de senaste 20 åren är de ekologiska producenterna överrepresenterade i förhållande till deras antal, säger Ulrik.

I Lovanggruppens rapport beskrivs de förändringar som sker i företaget vid en omläggning till eko. Det är både praktiska och psykologiska faktorer som sätts i rullning. Nya utmaningar kräver att man söker ny information, hittar nya informationskanaler och nya nätverk.

Miljöintresset ökar

Att slippa hanteringen av kemiska bekämpningsmedel upplevs ofta som en lättnad. Samtidigt uppstår det en ny stress hos lantbrukaren över att inte hitta rätt tajming för mekaniska ogräsbekämpningar. Från att tidigare ha löst ogräsproblem när de uppstår med kemisk bekämpning tvingas ekolantbrukaren att istället lägga mer kraft på förebyggande åtgärder. I stressen över att misslyckas finns oftast även en rädsla för vad grannarna ska säga om att man gått över till eko.

Miljöintresset ökar

Gårdar som ställer om har till en början en strikt ekonomisk inställning till omläggningen visar Lovanggruppens rapport. Men ofta ökar intresset för olika miljöfrågor kring tex biologisk mångfald, fåglar och resthalter av kemikalier i livsmedel som en följd av minskad kemisk bekämpning.

Inställningen till djurvälfrågor förändras oftast mindre eftersom man redan innan omläggningen var mån om djurens välfärd. En central fråga inom ekologisk djurproduktion är den utökade betesdriften, vilket är mer tidskrävande samtidigt som många upplever det som tillfredsställande att se djuren i denna miljö.

Hur gör vi då för att få fler att lägga om sin produktion till eko?

– Om spannmålspriset är lågt blir växtodlingsgårdarna intresserade av att lägga om. Men de stora variationerna i spannmålspriserna som råder idag gör att det kommer att ta tid – man avvaktar och hoppas på bättre priser. För tio år sedan var priserna så låga att man inte hade det hoppet.

Ett förslag från Jordbruksverket är att ge högre ersättning för omläggning i slättbygd. Vad tror du om det?

– Det spelar ingen roll om man höjer ekostödet för slätten. Folk vill inte lägga om i dagsläget, man anser att man tjänar tillräckligt bra ändå. Det skulle krävas 2 år i rad med lägre konventionella spannmålspriser för att en förändring skulle rulla igång.

Men handlar det verkligen om pengar?

– Läger man om till eko tjänar man minst 1000 kr mer per hektar! Då skulle ju alla lägga om sin produktion om det bara var pengar som det handlade om. Men man vill inte ta steget, man tycker inte att det är värt det av olika skäl.

Så vad handlar det om – är det inställningen till eko?

– Det finns en grupp som tycker att eko är fel för att man inte står på egna ben för att man får stöd. Stödet till eko skapar ett problem rent socialt mellan bönder. Vissa menar att om eko varit på ”riktigt” så hade det klarat sig på marknaden utan stöd. Men stödet kan ju ses som en typ av riskpeng för att uppnå en politiskt önskad areal. Marknaden är kortsiktig och för att satsa så behöver man känna långsiktighet.

– Det kanske hade varit bra att kommunicera detta på ett bra sätt till konventionella bönder, att ekoersättningen faktiskt handlar om ett sätt att nå det nationella arealmålet för eko. När vi uppnått den arealen är det rimligt att stöden fasas ut. Sedan kan man ju fråga sig vilken areal som är den rätta – när har man kommit i mål?

PAULA CEDERBERG

Jordbrukspolitiken – vad händer?

Det svenska arbetet med EUs jordbrukspolitiska reform är ett arbete bakom ridåer

I SEPTEMBER 2012 lämnade Ekologiska Lantbrukarna ett utförligt svar på landsbygdsdepartementets remiss om nya landsbygdsprogrammet. Sedan dess har vi inte sett till mer än enstaka förslag. Vår nästa möjlighet att se vad som är på gång blir den departementsskrivelse som skickas ut i början av december och som kommer att beskriva det kommande gårdsstödet. Då har vi några veckor på oss att lämna synpunkter.

I de flesta andra länder ser det annorlunda ut med demokratiska processer och insyn – det vet vi genom våra jordbrukspoli-

tiska kontakter inom IFOAM EU. Ett exempel är Estland där vår systerorganisation EMSA haft svårt att räcka till för de mötenoch arbetsgrupper de blivit inbjudna till av deras departement.

Vad har då Ekologiska Lantbrukarna gjort mellan remissvaren förra hösten och nu? Vi har tagit fram analyser och underlag för att visa på delar i den ekologiska produktionen som i Jordbruksverkets underlag inte analyserats eller lyfts fram till sitt rätta värde. Vi avråder också från en omarbetning av ersättningsformen och trycker på att den viktigaste förenk-

lingen för ekologiska producenter är att inte förändra särskilt drastiskt i ersättningarna.

Vår svenska ekoproduktion har börjat avstanna. Osäkerheten inför politiska beslut är en av de starkast bidragande orsakerna. Bara om miljöersättningen till eko blir rimlig och rättvis i kommande landsbygdsprogram kan den inbromsning vi nu ser övergå i utveckling istället för avveckling.

MARIA DIRKE